

**De effecten van opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren  
op probleemgedrag bij vroeg-adolescenten**

Britt D. B. Bosman, Deirdre G. Kapteijn, Sandra A. G. Wippert, en Afke H. Zandstra  
Universiteit Utrecht

Cursus                      Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Utrecht  
(200600042)

Werkgroep C	Britt Bosman	3447294
	Deirdre Kapteijn	3399443
	Sandra Wippert	3454673
	Afke Zandstra	3328767

Werkbegeleidster:      Kirsten Buist

Inleverdatum:          22 juni 2010

**Abstract**

**Objective** The aim of this study was to investigate the associations between problem behaviour in early adolescence on the one hand, and parenting behaviour and personality factors on the other hand. **Method** A group of 574 young adolescents from the Netherlands, both boys and girls, have filled out an extensive individual questionnaire. Their age ranged from 10- to 14- years, and they attended a regular primary or secondary school. They were asked about internalizing as well as externalizing behaviour problems (YSR), support and monitoring by their father and mother (PBQ and VTH), and personality factors (QBF).

**Results** Findings indicate no significant influence of monitoring on internalizing problem behaviour. Regarding externalizing problems, a (negative) significant effect was found only for mother. As expected, support and personality factors appear to be significant predictors for both types of problem behaviour. Support by mother was, contrary to expectations, positively linked to problem behaviour. The direction of the correlation for individual personality factors differs depending on the type of problem behaviour, as was expected.

**Conclusion** For support and personality factors clear-cut relations with problem behaviour were found, except for support by mother. Monitoring shows a significant effect for only one out of four variables who were linked to this aspect of parenting behaviour. Limitations of the current study were pointed out and recommendations were made.

**Key words:** early adolescence, problem behaviour, parenting behaviour, personality factors

---

---

## Samenvatting

**Doel** Met dit onderzoek is getracht de samenhang tussen internaliserend en externaliserend probleemgedrag enerzijds, en opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren anderzijds in beeld te brengen. **Methode** In totaal hebben 574 vroeg-adolescenten uit Nederland, zowel jongens als meisjes, een uitgebreide individuele vragenlijst ingevuld. De leeftijdsrange loopt van 10 tot en met 14 jaar en allen bezoeken een reguliere basis-, dan wel middelbare school. Hen zijn vragen voorgelegd betreffende internaliserend en externaliserend probleemgedrag (YSR), ondersteuning en monitoring door vader en moeder (PBQ en VTH), en persoonlijkheidsfactoren (QBF). **Resultaten** Monitoring blijkt niet significant van invloed op internaliserend probleemgedrag. Bij externaliserend probleemgedrag is er enkel een (negatief) significant effect gevonden van moeder. Conform de hypothesen blijken ondersteuning en persoonlijkheidsfactoren bij beide typen probleemgedrag significante voorspellers. Voor ondersteuning door moeder is echter, in tegenstelling tot de verwachting, een positief effect gevonden. De richting van de correlaties van individuele persoonlijkheidsfactoren is verschillend voor de twee typen probleemgedrag, zoals werd verwacht. **Conclusie** Voor de variabelen ondersteuning en persoonlijkheidsfactoren zijn significante effecten gevonden op probleemgedrag, waarbij enkel de richting van het effect bij ondersteuning door moeder afweek van de verwachtingen. Monitoring laat bij één van de vier onderzochte verbanden een significant effect zien. Beperkingen van de huidige studie zijn naar voren gebracht en aanbevelingen voor verder onderzoek zijn gemaakt.

**Sleutelwoorden:** vroege adolescentie, probleemgedrag, opvoedingsgedrag, persoonlijkheidsfactoren

---

## Theoretische inleiding

De adolescentie is een cruciale transitiefase binnen de ontwikkeling (Vander Valk, Spruijt, de Goede, Maas, & Meeus, 2005), met de vroeg-adolescentie als bijzonder kwetsbare periode (Reitz, Deković, & Meijer, 2005). Binnen dit onderzoek zullen opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren in verband worden gebracht met probleemgedrag in deze levensfase. De volgende vraag staat dan ook centraal: *Is er een effect van opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren op internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten?*

### *Opvoedingsgedrag en internaliserend probleemgedrag (Deirdre Kapteijn)*

Opvoedingsgedrag, als monitoring en ondersteuning, heeft bewezen invloed op het al dan niet ontstaan van mentale gezondheidsproblemen (Nishikawa, Sundbom, & Haggloff, 2009). Monitoring door opvoeders wordt gedefinieerd als ouderlijke inspanning om duidelijke regels op te stellen en zicht te houden op de activiteiten van hun kinderen, zowel binnen- als buitenshuis (Lenciauskiene & Zaborskis, 2008). Het is een belangrijke bron van ouderlijke kennis (Stattin & Kerr, 2000). Tevens is monitoring de voornaamste wijze tot uitoefening van informele sociale controle door de opvoeders (Richards, Miller, O'Donnell, Wasserman, & Colder, 2004) en een fundamenteel aspect van effectieve gedragsregulatie (Pettit, Laird, Dodge, Bates, & Criss, 2001). Ondersteuning wordt in de literatuur beschreven als het ouderlijk gedrag dat de autonomie van het kind stimuleert en tevens is gekoppeld aan warmte en betrokkenheid (Bayer, Sanson, & Hemphill, 2006). Bemoedigen en samenwerken zijn hier concrete voorbeelden van (Groenendaal & Deković, 2000).

Binnen dit onderzoek zullen bovenstaande aspecten van opvoedingsgedrag allereerst in verband worden gebracht met internaliserend, naar binnen gericht, probleemgedrag als depressie en angst (Garnefski, Kraaij, & van Etten, 2005). Externaliserende probleemgedragingen hebben over het algemeen meer onderzoeks aandacht verkregen dan internaliserende probleemgedragingen (Soerander & Helstela, 2005), ook in het kader van opvoedingsgedrag (Gaertner, Fite, & Colder, 2009). Echter, internaliserende stoornissen nemen over het algemeen toe met het stijgen der leeftijd (Williams et al., 2009) en kunnen eveneens serieuze consequenties hebben (Deković, Buist, & Reitz, 2004). Bovendien komen ze in de adolescentie veelvuldig voor (Colman, Wadsworth, Croudace, & Jones, 2007).

Een positieve opvoedwijze, gebaseerd op warmte en ondersteuning, wordt gekoppeld aan een gezonde psychosociale ontwikkeling (Gaertner et al., 2009). Kinderen van ondersteunende ouders vertonen dan ook lagere niveaus van internaliserende problemen

(Oliver, Wright Guerin, & Coffman, 2009). Dit in tegenstelling tot een opvoedwijze die de ontwikkeling van autonomie én vaardigheden om emotionele problemen het hoofd te bieden belemmert (oftewel een laag niveau van positieve opvoeding). Deze opvoedwijze wordt namelijk in verband gebracht met het ontwikkelen van internaliserend probleemgedrag (Gaertner et al., 2009).

Ook monitoring, als onderdeel van opvoedingsgedrag, staat in verband met dit type probleemgedrag. De wetenschappers Stattin en Kerr (2000) wijzen op het belang van *child disclosure* als centraal concept binnen onderzoek naar ouderlijke monitoring in de adolescentiefase. Het blijkt gedurende deze levensfase een zo mogelijk sterkere voorspeller van internaliserend probleemgedrag dan het overkoepelende begrip monitoring (Keijsers & Laird, 2010). *Child disclosure* is de mate waarin kinderen hun opvoeders spontaan – dus zonder dwang – vertellen over hun leven (Eaton, Krueger, Johnson, McGue, & Iacono, 2009). Een grote mate van *child disclosure* zou volgens recent onderzoek de kans op internaliserend probleemgedrag verminderen. Een verklaring hiervoor ligt mogelijk in het belang van een goede ouder-kind relatie, gebaseerd op vertrouwen en acceptatie, die aan *child disclosure* ten grondslag ligt (Keijsers & Laird, 2010). Waar het gaat om het effect van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op internaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten wordt, op basis van huidige wetenschappelijke inzichten, dan ook een significant negatief effect verwacht.

#### *Opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag (Afke Zandstra)*

Externaliserend, naar buiten gericht, probleemgedrag omvat gedragingen als agressie, antisocialiteit, provocatie, destructiviteit, delinquentie en impulsiviteit welke ingaan tegen de sociale normen (James & Taylor, 2008; Keil & Price, 2006). Dergelijke gedragingen zijn hardnekkig en nemen toe naarmate de leeftijd stijgt (Scaramella, Conger, & Simons, 1999). Tevens vormen ze een grote belasting en stressbron voor de maatschappij en de opvoeders (Helsen, Vollebergh, & Meeus, 1999; Miller-Lewis et al., 2006). Monitoring en ondersteuning komen naar voren als voorspellers van externaliserend probleemgedrag (Loukas, Fitzgerald, Zucker, & von Eye, 2001; Mrug & Windle, 2009).

Monitoring leidt tot ouderlijke kennis van de dagelijkse activiteiten en bezigheden van de adolescent (Kerr & Stattin, 2000; Kerr, Stattin, & Trost, 1999). Een hogere mate van ouderlijke kennis wordt direct gerelateerd aan minder externaliserend probleemgedrag van de adolescent (Lahey, van Hulle, D'Onofrio, Rodgers, & Waldman, 2008). Het uitoefenen van ouderlijke controle en het tonen van ouderlijke interesse kunnen bijdragen aan het verkrijgen

van deze vorm van kennis (Stattin & Kerr, 2000). *Child disclosure* is echter de belangrijkste bron van ouderlijke kennis en wordt consistent als sterkste voorspeller gezien van externaliserend probleemgedrag (Kerr & Stattin, 2000; Kerr et al., 1999; Stattin & Kerr, 2000). Verklaringen voor het negatieve effect van *child disclosure* op externaliserend probleemgedrag kunnen worden gevonden in positieve ouder-adolescent relaties (Darling, Cumsille, Peña-Alampay, & Coatsworth, 2009; Kerr et al., 1999). Opvoeders met een warme en geïnteresseerde houding gebaseerd op vertrouwen, zijn in staat meer ouderlijke kennis te verkrijgen met behulp van *child disclosure* (Darling et al., 2009; Kerr et al., 1999). Hoewel binnen het begrip *child disclosure* de vrije wil van de adolescent centraal staat, ligt de verantwoordelijkheid voor het scheppen van een positief opvoedklimaat voor de totstandbrenging van *child disclosure* bij de ouder (Darling et al., 2009; Hovee et al., 2009).

Ondersteuning wordt tevens als een sterke voorspeller gezien voor externaliserend probleemgedrag (Beyers, Bates, Petit, & Dodge, 2003). Scaramella en collega's (1999) tonen aan dat het bieden van ondersteuning en warmte gepaard gaat met een afname van externaliserend probleemgedrag. Olson, Bates, Sandy, en Lanthier (2000) tonen tevens aan dat het effect van warmte en ondersteuning in de jonge kindertijd doorwerkt tot minder externaliserend probleemgedrag in de adolescentieperiode. Een mogelijke achterliggende verklaring voor dit verband kan worden gevonden in het gegeven dat ondersteuning en warmte het zelfvertrouwen en het acceptatiegevoel van het kind vergroten, wat een vermindering laat zien van externaliserend probleemgedrag in de adolescentietijd (van Aken et al., 2007). Op basis van bovenstaande wetenschappelijke resultaten wordt er een significant negatief effect verwacht van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op externaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten.

#### *Persoonlijkheidsfactoren en internaliserend probleemgedrag (Britt Bosman)*

Persoonlijkheid kan in vijf factoren opgedeeld worden: extraversie, emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen. Collectief zijn deze factoren beter bekend als de *Big Five* (Hong, Paunonen, & Slade, 2008; Soto & John, 2009). De factoren gelden over het algemeen als een probabilistische voorspelling van gedrag (Church, 2000) en mogelijk ook probleemgedrag.

De literatuur vermeldt weinig gegevens betreffende het effect van de persoonlijkheidsfactoren op internaliserend probleemgedrag. Persoonlijkheid wordt vaak vergeleken met het temperamentstype *Behaviour Inhibition System* (BIS). Over het effect van dit type blijkt in de wetenschap meer bekend te zijn (Slobodskaya, 2007). BIS kan gezien

worden als een observeerbare manifestatie van een lage mate van emotionele stabiliteit, ook wel neuroticisme genoemd (Craske, 1997). Individuen die hoog scoren op neuroticisme zijn geneigd om meer intens te reageren op stressoren vanuit de omgeving (Muris et al., 2009), hebben de neiging om zich zorgen te maken en zijn snel angstig (Canli et al., 2001). Een andere persoonlijkheidsfactor die geassocieerd wordt met BIS is een lage mate van extraversie, ook wel introversie genoemd. Introverte individuen ondernemen minder sociale activiteiten, zijn minder assertief en observeren de situatie vaak eerst, voordat ze participeren (Kendler, Gatz, Gardner, & Pedersen, 2006). Introversie blijkt de sterkste voorspeller van BIS (Muris et al., 2009). BIS wordt geassocieerd met internaliserende probleemgedragingen als angst en andere emotionele problemen (Biederman et al., 2001; Segarra et al., 2007).

Naast onderzoek naar BIS zijn er evenwel een aantal onderzoeken gedaan naar het effect van de *Big Five*. Uit onderzoek van Muris en collega's (2009) blijkt dat neuroticisme positief gerelateerd is aan angststoornissymptomen. Vooral sociale en agorafobieën hebben sterke associaties met neuroticisme (Bienvenu et al., 2004). Ook met gegeneraliseerde angststoornissen blijkt een sterk verband te zijn. Sterker nog, er bestaat een overlap in de omschrijving van kenmerken, zoals zich geïrriteerd, nerveus, bezorgd en gespannen voelen (American Psychiatric Association, 2000; Kendler, Hettema, & Prescott, 2004). Neuroticisme en introversie zijn tevens sterke voorspellers van depressies (Jylha, Melartin, & Isometa, 2009; Tyrka et al., 2008). Een verklaring hiervoor is dat blootstelling aan stress wordt geassocieerd met de ontwikkeling van depressie. Neuroticisme en introversie reflecteren gevoeligheid voor stressoren (Jylha, Melartin, & Isometa, 2009; Tyrka et al., 2008). Uit onderzoek van Slobodskaya (2007) blijkt dat de persoonlijkheidsfactoren inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen niet worden geassocieerd met internaliserend probleemgedrag.

Binnen dit onderzoek zal worden onderzocht of er een verband bestaat tussen de persoonlijkheidsfactoren en internaliserend probleemgedrag. Op basis van bovenstaande literatuur wordt verwacht dat er een significant positief effect is van emotionele stabiliteit (lage mate van neuroticisme) en extraversie (lage mate van introversie) op internaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten. Van de factoren inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen wordt geen significant effect verwacht.

#### *Persoonlijkheidsfactoren en externaliserend probleemgedrag (Sandra Wippert)*

Hoewel de *Big Five* oorspronkelijk bedoeld zijn als de meest algemene persoonlijkheidsbeschrijving, heeft een factoranalyse aangetoond dat de vijf

persoonlijkheidsfactoren in twee factoren onderverdeeld kunnen worden (DeYoung, 2006; DeYoung, Peterson, & Higgins, 2002; Digman, 1997). De factoren die zijn aangetoond, zijn stabiliteit (emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid en gewetensvolheid) en plasticiteit (extraversie en openheid voor nieuwe ervaringen). Blijkens verscheidende wetenschappelijke literatuur zijn deze twee factoren significante en sterke voorspellers van externaliserend probleemgedrag (DeYoung, Peterson, Séguin, & Tremblay, 2008). Deze factoren zijn dan ook als uitgangspunt genomen voor verder literatuuronderzoek naar persoonlijkheidsfactoren en de relatie met externaliserend probleemgedrag.

Er blijkt een negatief effect te bestaan van de factor stabiliteit op externaliserend probleemgedrag (DeYoung et al., 2008). Dit betekent dat een mindere mate van emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid en gewetensvolheid de kans op het ontwikkelen van externaliserend probleemgedrag doet toenemen (Prinzie et al., 2004; Robins, John, Caspi, Moffit, & Stouthamer-Loeber, 1996). Zo zou neuroticisme de kans op vandalisme en alcoholproblematiek vergroten (Cooper, Agocha, & Sheldon, 2000; Heaven, 1996). Tevens wordt een lage mate van inschikkelijkheid gerelateerd aan agressie en een lage mate van gewetensvolheid aan impulsiviteit (Jang et al., 2006; Krueger et al., 2002). Uit een studie van Prinzie en collega's (2003) blijkt dat inschikkelijkheid de meest belangrijke voorspeller is van externaliserend probleemgedrag.

Uit enkele studies blijkt een positief effect van extraversie op externaliserend probleemgedrag (Muris et al., 2007; Prinzie et al., 2003), maar naar het effect van openheid voor nieuwe ervaringen op externaliserend probleemgedrag is nauwelijks onderzoek gedaan. Echter, onderzoek naar plasticiteit (waar openheid aan ten grondslag ligt) laat een positief verband zien (DeYoung et al., 2008). Dientengevolge wordt een positief effect verwacht van extraversie en openheid voor nieuwe ervaringen op externaliserend probleemgedrag. Deze verwachting is in overeenstemming met beschrijvingen van externaliserend probleemgedrag, die doorgaans niet alleen de nadruk leggen op instabiliteit, maar ook op explorerend gedrag. Individuen die hoog scoren op extraversie en openheid voor nieuwe ervaringen, vertonen een sterke exploratiedrang (Depue & Collins, 1999; McCrae & Costa, 1997).

Binnen dit onderzoek zal onderzocht worden wat het effect is van de persoonlijkheidsfactoren van vroeg-adolescenten op externaliserend probleemgedrag. Op basis van bovenstaande literatuur wordt verwacht dat er een significant negatief effect is van de persoonlijkheidsfactoren emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid en gewetensvolheid op externaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten. Dit negatieve effect zal het sterkst zijn voor de factor inschikkelijkheid. Daarnaast wordt er een significant positief effect



verwacht van de persoonlijkheidsfactoren openheid voor nieuwe ervaringen en extraversie op externaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten.

## **Methode**

### *Steekproef en design*

De populatie waar het onderzoek betrekking op heeft zijn vroeg-adolescenten uit groep acht van reguliere basisscholen en de eerste klas van reguliere middelbare scholen in Nederland ( $N = 574$ ; 283 jongens, 290 meisjes). De leeftijdsrange van de respondenten loopt van 10 tot en met 14 jaar ( $Mdn = 12.02$ ,  $SD = 0.77$ ). Er deden 335 (58.4%) kinderen uit groep acht en 239 (41.6%) brugklassers mee aan het onderzoek. De laatste groep bestond uit 48 vmbo-leerlingen (20.3%), 68 havisten (28.7%) en 121 vwo'ers (51.1%). De meeste respondenten hebben de Nederlandse (93%) of Turkse (1.2%) nationaliteit.

De respondenten werden geworven middels een selecte steekproef. Het onderzoek is afgenomen in een aantal bestaande schoolklassen in Nederland, waarvan het steekproefkader onbekend is. Tevens is bij de werving van de schoolklassen gebruik gemaakt van het bestaande netwerk van binnen het onderzoek participerende studenten Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. De klassen werden echter geselecteerd in verschillende dorpen en steden verspreid over Nederland. Door de grote omvang van het onderzoek zijn er generalisatiemogelijkheden.

### *Dataverzameling*

Middels een door de onderzoekers opgesteld format werden diverse scholen schriftelijk benaderd. Vervolgens werd door de studenten telefonisch geverifieerd of men positief stond tegenover deelname aan het onderzoek.

Opvoeders zijn schriftelijk op de hoogte gesteld van het doel en de onderwerpen van data-afname. Zij konden participatie van hun kind aan het onderzoek weigeren. De uiteindelijke dataverzameling heeft plaatsgevonden gedurende twee afnamemomenten van ieder circa 40 tot 50 minuten, waardoor het concentratievermogen niet overvraagd werd. De studenten zijn op een uniforme wijze op de hoogte gesteld van de vooraf te geven instructies en de nadruk die hierbij gelegd moest worden op anonieme gegevensverwerking. Aanwezigheid van studenten tijdens de afnamen heeft een individuele beantwoording van de vragenlijst (zonder overleg) gewaarborgd. Controle achteraf heeft garant moeten staan voor een volledige invulling van de lijst.

### *Meetinstrumenten en betrouwbaarheid*

De mate van probleemgedrag werd gemeten met de *Youth Self Report* (YSR), ontwikkeld door Achenbach (1991), Verhulst en van der Ende (1992) en Verhulst, van der Ende, en Koot (1997). De YSR kent 53 items, waarbij het kind dient aan te geven hoe het op het moment van het invullen van de vragenlijst is of binnen de afgelopen zes maanden is geweest.

Voorbeelditems zijn: 'Ik voel me eenzaam' en 'Ik lieg of bedrieg'. De antwoordmogelijkheden variëren van 0 (helemaal niet van toepassing) tot 2 (duidelijk of vaak van toepassing). De items worden bij de analyse gesommeerd tot twee factoren: internaliserend (gebaseerd op de schalen teruggetrokken gedrag, lichamelijke klachten en angstig/depressief) en externaliserend probleemgedrag (delinquent gedrag en agressief gedrag). Beide factoren bevatten 30 items. De YSR is met een Cronbach's alpha van .89 op internaliserend en .81 op externaliserend gedrag ruim voldoende betrouwbaar gebleken. Zowel de begripsvaliditeit als de criteriumvaliditeit zijn voldoende (Kievit, Tak, & Bosch, 2009).

De Vragenlijst Toezicht Houden (VTH) is ontworpen om de mate waarin kinderen over hun doen en laten aan ouders vertellen te meten (monitoring/*disclosure*). De VTH bestaat uit zes items en is ontwikkeld door Brown, Mounts, Lamborn, en Steinberg (1993). De antwoordcategorieën lopen uiteen van 1 (ik vertel daar niets over) tot 4 (ik vertel daar alles over). De VTH wordt voor vader en moeder afzonderlijk ingevuld. Het kind dient aan te geven hoeveel de vader, respectievelijk de moeder, weet over zaken als waar het geld aan uitgegeven wordt en wat voor cijfers er op school behaald worden. Uit de waardes van Cronbach's alpha (.85 voor zowel vader als moeder) blijkt de VTH ruim voldoende betrouwbaar. De begrips- en criteriumvaliditeit zijn voldoende (Brown, Mounts, Lamborn, & Steinberg, 1993).

De *Parental Behavior Questionnaire* (PBQ) beoogt verschillende aspecten van ouderlijke opvoeding te meten. De PBQ is ontwikkeld door Wissink, Deković, en Meijer (2004). De PBQ bestaat uit 30 items, waarvan de antwoordmogelijkheden uiteenlopen van 1 (nooit) tot 5 (altijd). De items worden teruggebracht tot drie factoren, waarbij enkel de factor *Support* (schalen *Warmth* en *Responsiveness*; met ieder 5 items) in het onderzoek zal worden betrokken. Voorbeelditems van deze factor zijn 'Hoe vaak geeft je vader/moeder je een complimentje' en 'Hoe vaak geeft je vader/moeder je het gevoel dat je met alles bij hem/haar terecht kan?' De vragen worden afzonderlijk voor vader en moeder ingevuld. Met een Cronbach's alpha van .87 voor vader en een alpha van .85 voor moeder op de factor *Support*

is deze ruim voldoende betrouwbaar gebleken. De begrips- en criteriumvaliditeit zijn voldoende (Wissink, Deković, & Meijer, 2006).

De vijf persoonlijkheidsfactoren werden gemeten met de *Quick Big Five Personality Questionnaire* (QBF), ontwikkeld door Vermulst en Gerris (2005). De antwoordcategorieën van de 30 items variëren van 1 (klopt helemaal niet) tot 4 (klopt helemaal). Ieder item betreft een negatief of positief aspect van persoonlijkheid en er zijn 6 items per factor. Concreet gaat het om items als ‘gesloten’ en ‘slordig’. De factoren zijn, blijkens de waardes van Cronbach’s alpha, voldoende betrouwbaar gebleken: extraversie (.77), vriendelijkheid (.84), zorgvuldigheid (.78), emotionele stabiliteit (.70) en openheid voor nieuwe ervaringen (.73). De begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit zijn, wegens te weinig beschikbaar onderzoek, onvoldoende bevonden (Evers, Braak, Frima, & van Vliet-Mulder, 2009).

## Resultaten

### *Descriptieve gegevens*

Tabel 1 vermeldt de gemiddelden, standaarddeviaties en het totaal aantal respondenten van de variabelen binnen het onderzoek.

**Tabel 1**

*Gemiddelden, standaarddeviaties en totaal aantal respondenten per variabele van probleemgedrag, opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren*

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Internaliserende problemen	38.14	7.51	523
Externaliserende problemen	38.05	5.41	559
Monitoring vader	18.91	3.83	543
Ondersteuning vader	35.42	7.68	530
Monitoring moeder	19.62	3.61	564
Ondersteuning moeder	38.82	6.37	549
Extraversie	19.31	3.16	560
Emotionele stabiliteit	18.94	2.96	565
Inschikkelijkheid	19.02	2.88	561
Gewetensvolheid	14.92	3.43	558
Openheid voor nieuwe ervaringen	16.47	3.32	562

*Opvoedingsgedrag en internaliserend probleemgedrag*

Om zicht te krijgen op het effect van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op internaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten is een multiële lineaire regressieanalyse uitgevoerd. Hierbij zijn de scores voor vader en moeder als aparte variabelen opgenomen. Binnen het model blijkt het effect van de vier predictoren significant te zijn ( $F(4, 444) = 8.825, p < .01$ ). Door deze predictoren wordt gezamenlijk 7.4% van de variantie in internaliserend probleemgedrag verklaard.

De invloed van de afzonderlijke variabelen binnen het model wordt weergegeven in Tabel 2. Zowel monitoring door vader als door moeder blijkt niet significant van invloed op internaliserend probleemgedrag binnen de vroege adolescentie. Bij ondersteuning komt dit significante effect voor beide opvoeders wel naar voren. Ondersteuning door vader heeft hierbij de krachtigste relatie met internaliserend probleemgedrag: hoe meer ondersteuning door vader, hoe minder internaliserend probleemgedrag de jeugdige vertoont ( $\beta = -.18, p < .01$ ). Opvallend genoeg blijkt dit verband voor moeder positief te zijn ( $\beta = .14, p < .05$ ). Een toename van ondersteuning door de moeder gaat dus gepaard met een toename van internaliserend probleemgedrag bij de vroeg-adolescent.

**Tabel 2**

*Multiële regressie van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op internaliserend probleemgedrag (N=448)*

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	$\beta$
<i>Vader</i>			
Monitoring	-.21	.13	-.11
Ondersteuning	-.17	.06	-.18**
<i>Moeder</i>			
Monitoring	-.22	.14	-.11
Ondersteuning	.16	.07	.14*

\*  $p < .05$ , \*\*  $p < .01$ ,  $r^2$  7.4%

*Opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag*

Het effect van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op externaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten is getoetst middels een multiële lineaire regressieanalyse. De onafhankelijke variabelen, monitoring en ondersteuning, zijn voor vader

en moeder apart in het model opgenomen. De vier predictoren van het gehele regressiemodel hebben een significante invloed ( $F(4, 476) = 15.889, p < .01$ ). Gezamenlijk verklaren deze predictoren 11.8% van de variantie in externaliserend probleemgedrag.

Uit de gegevens van Tabel 3 kan afgeleid worden dat monitoring door moeder een significant negatief effect heeft op externaliserend probleemgedrag ( $\beta = -.34, p < .01$ ). Concreet wil dit zeggen dat hoe meer monitoring door moeder plaatsvindt, hoe minder externaliserend probleemgedrag zich bij de jeugdige voordoet. Dit is tevens de sterkste predictor gebleken. Monitoring van vader op externaliserend probleemgedrag vertoont geen significant effect. De predictor ondersteuning toont wel een significant effect aan voor beide opvoeders. De richting van het verband is niet voor beide opvoeders gelijk: hoe meer ondersteuning door vader, hoe minder externaliserend probleemgedrag ( $\beta = -.12, p < .05$ ). Echter, hoe meer ondersteuning door moeder, des te meer externaliserend probleemgedrag de vroeg-adolescent laat zien ( $\beta = .16, p < .01$ ).

**Tabel 3**

*Multipole regressie van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op externaliserend probleemgedrag (N=480)*

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	$\beta$
<i>Vader</i>			
Monitoring	-.02	.09	-.02
Ondersteuning	-.08	.04	-.12*
<i>Moeder</i>			
Monitoring	-.49	.09	-.34**
Ondersteuning	.13	.05	.16**

\*  $p < .05$ , \*\*  $p < .01$ ,  $r^2$  11.8%

#### *Persoonlijkheidsfactoren en internaliserend probleemgedrag*

Om het effect van de persoonlijkheidsfactoren van vroeg-adolescenten op internaliserend probleemgedrag te analyseren is er gebruik gemaakt van een multipole lineaire regressieanalyse. De afhankelijke variabele is internaliserend probleemgedrag en de onafhankelijke variabelen zijn de persoonlijkheidsfactoren: extraversie, emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen. Het gehele

analysemodel blijkt significant ( $F(5, 486) = 44.377, p < .01$ ). De predictoren verklaren in zijn totaliteit 31.3% van de variantie in internaliserende gedragsproblemen.

Zoals vermeld in Tabel 4 blijkt uit de analyse dat er een significant negatief effect is van emotionele stabiliteit ( $\beta = -.46, p < .01$ ) en extraversie ( $\beta = -.20, p < .01$ ). Dit houdt in dat hoe sterker de emotionele stabiliteit en extraversie van een individu is, hoe minder internaliserende probleemgedragingen zich voordoen. Inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen hebben geen significant effect op internaliserende problemen.

**Tabel 4**

*Multipelle regressie van persoonlijkheidsfactoren op internaliserend probleemgedrag (N=491)*

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	$\beta$
Extraversie	-.51	.11	-.20**
Emotionele stabiliteit	-1.22	.11	-.46**
Inschikkelijkheid	.16	.12	.06
Gewetensvolheid	-.10	.10	-.05
Openheid voor nieuwe ervaringen	.12	.10	.05

\*  $p < .05$ , \*\*  $p < .01$ ,  $r^2$  31.3%

*Persoonlijkheidsfactoren en externaliserend probleemgedrag*

Voor het analyseren van het effect van de persoonlijkheidsfactoren op externaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten is een multipelle lineaire regressieanalyse uitgevoerd. De persoonlijkheidsfactoren extraversie, emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen zijn de onafhankelijke variabelen en het externaliserend probleemgedrag is de afhankelijke variabele. Uit de resultaten van de analyse blijkt dat de persoonlijkheidsfactoren significante predictoren zijn van externaliserend probleemgedrag ( $F(5, 517) = 31.923, p < .01$ ). De variantie van externaliserend probleemgedrag wordt voor 23.6% verklaard door de persoonlijkheidsfactoren.

Uit Tabel 5, waar de afzonderlijke predictoren in oenschouw worden genomen, blijkt dat er een significant positief effect is gevonden van extraversie ( $\beta = .14, p < .01$ ) en openheid voor nieuwe ervaringen ( $\beta = .12, p < .01$ ) op externaliserend probleemgedrag. Oftewel hoe meer extravert een individu is en hoe meer hij/zij openstaat voor nieuwe ervaringen, des te

groter is de kans op externaliserend probleemgedrag. Emotionele stabiliteit ( $\beta = -.41, p < .01$ ), inschikkelijkheid ( $\beta = -.19, p < .01$ ) en gewetensvolheid ( $\beta = -.15, p < .01$ ) hebben een significant negatief effect op probleemgedrag dat externaliserend van aard is. Hierbij is emotionele stabiliteit de sterkst gebleken predictor. Oftewel hoe groter de emotionele stabiliteit van de vroeg-adolescent, des te minder externaliserend probleemgedrag zich voordoet.

**Tabel 5**

*Multipiele regressie van persoonlijkheidsfactoren op externaliserend probleemgedrag (N=522)*

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	$\beta$
Extraversie	.23	.08	.14**
Emotionele stabiliteit	-.74	.08	-.41**
Inschikkelijkheid	-.36	.09	-.19**
Gewetensvolheid	-.24	.07	-.15**
Openheid voor nieuwe ervaringen	.20	.07	.12**

\*  $p < .05$ , \*\*  $p < .01$ ,  $r^2$  23.6%

## Discussie

### *Opvoedingsgedrag en internaliserend probleemgedrag*

Op basis van literatuuronderzoek werd een significant negatief effect verwacht van monitoring en ondersteuning van vader en moeder op internaliserend probleemgedrag bij adolescenten. Deze hypothese moet echter worden verworpen. Monitoring, als onderdeel van opvoedingsgedrag, blijkt niet significant van invloed op internaliserend probleemgedrag. Dit geldt zowel voor vader als voor moeder. Een mogelijke verklaring voor deze uitkomst ligt in het feit dat temperament, naast opvoedingsgedrag, een belangrijke predictor is voor probleemgedrag en dat deze een sterke biologische, en dus stabiele, factor met zich meedraagt (Karreman, de Haas, van Tuijl, van Aken, & Deković, 2010). Adolescenten met internaliserend probleemgedrag zijn meer introvert (Muris, Meesters, & Blijlevens, 2007) en delen dientengevolge wellicht minder wezenlijke zaken met hun ouders. Dit zou de kwaliteit en het belang van monitoring logischerwijze negatief kunnen beïnvloeden.

Uit het onderzoek komt, conform de verwachtingen, een significant negatief effect van ondersteuning door vader op internaliserend probleemgedrag bij de jeugdige naar voren; een

opvoedwijze die zich kenmerkt door warmte en ondersteuning houdt verband met een gezonde psychische ontwikkeling (Bayer, Sanson, & Hemphill, 2006; Gaertner et al., 2009). Opvallend is echter het gevonden significante positieve effect van ondersteuning door moeder, waar een negatief effect werd verwacht. De correlaties voor de afzonderlijke items laten wel dit verwachte negatieve verband zien. Aan het waargenomen omgekeerde effect bij de uitgevoerde multiële regressieanalyse ligt zeer hoogstwaarschijnlijk een statistische oorzaak ten grondslag. Alle in de analyse opgenomen variabelen oefenen immers tegelijkertijd invloed uit op de afhankelijke variabele (Field, 2009). Als onderzoeker is het van groot belang om op inhoudelijke gronden de waarde van statistische verklaringen te bepalen (Field, 2009) en nader statistisch onderzoek wordt dan ook nodig geacht. Een mogelijke inhoudelijke verklaring van het gevonden verband is dat vroeg-adolescenten die meer internaliserend probleemgedrag vertonen ook meer ouderlijke ondersteuning uitlokken. Meer ondersteuning leidt in dat geval niet tot meer probleemgedrag, echter meer probleemgedrag leidt wel tot een toename van ouderlijke ondersteuning.

#### *Opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag*

Dit onderzoek bevestigt de hypothese dat monitoring door moeder een significant negatief effect heeft op externaliserend probleemgedrag in de vroege adolescentie. Het is overeenkomstig reeds uitgevoerde onderzoeken waarbij *child disclosure*, als aspect van monitoring, wordt gerelateerd aan minder externaliserend probleemgedrag (Kerr & Stattin, 2000; Stattin & Kerr, 2000). Het effect van monitoring door vader op externaliserend probleemgedrag blijkt, in tegenstelling tot de hypothese, niet significant. Een verklaring hiervoor kan liggen in het gegeven dat vaders in vergelijking tot moeders gemiddeld genomen minder tijd met de adolescent doorbrengen en hierdoor minder mogelijkheden tot monitoring hebben (Hosley & Montemayor, 1997; McKinney & Renk, 2008). Daarnaast blijkt uit velerlei studies dat moeders vaker een opvoedingsstijl hanteren die zich kenmerkt door een open communicatie (Conrade & Ho, 2001; McKinney & Renk, 2008). De aard van deze opvoedersrol, waarbij open communicatie een centrale rol inneemt, hangt samen met het ontstaan van *child disclosure* als aspect van monitoring (Darling et al., 2009; Kerr et al., 1999). Dit verklaart dan ook mogelijk waarom monitoring door vader geen wezenlijke invloed blijkt te hebben op het al dan niet ontstaan van probleemgedrag bij de adolescent.

Ondersteuning als voorspeller voor externaliserend probleemgedrag laat, zoals in overeenstemming met de hypothese, een significant negatief effect zien voor vader. Een hechte vader-adolescent relatie, gekenmerkt door warmte en ondersteuning, wordt dan ook als



cruciaal omschreven waar het gaat om het voorkomen van probleemgedrag (Kerr, Lopez, Olson, & Sameroff, 2004; Lewis & Lamb, 2003). Het effect van ondersteuning door moeder op externaliserend probleemgedrag is echter significant positief gebleken, wat in tegenstrijd is met het verwachte negatieve effect. Een mogelijke verklaring voor dit opvallende verband kan statistisch van aard zijn, zoals nader omschreven bij het effect van ondersteuning door moeder op internaliserend probleemgedrag. Het is aan te bevelen om in verder onderzoek, middels Pearson's productmomentcorrelaties, de verbanden tussen de afzonderlijke variabelen te bekijken (Field, 2009). Tevens is de inhoudelijke verklaring, beschreven bij het positieve effect van ondersteuning door moeder op internaliserend probleemgedrag, ook voor externaliserend probleemgedrag aannemelijk. In toekomstig onderzoek dient de richting van dit verband dan ook nader onderzocht te worden.

#### *Persoonlijkheidsfactoren en internaliserend probleemgedrag*

Binnen het onderzoek is onderzocht of er een verband bestaat tussen de persoonlijkheidsfactoren van de *Big Five* en internaliserend probleemgedrag. Hierbij werd een significant positief effect verwacht van de persoonlijkheidsfactoren neuroticisme en introversie op internaliserend probleemgedrag bij vroeg-adolescenten. Van de factoren inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen werd geen significant effect verwacht. De resultaten uit de analyse zijn conform de verwachtingen op basis van uitgevoerd literatuuronderzoek en komen overeen met de hypothesen, wat betekent dat deze aangenomen kunnen worden. Individuen die neurotisch en introvert zijn, bezitten in aanleg al eigenschappen die kenmerkend zijn voor internaliserend probleemgedrag. Een individu dat sterk neurotisch is, is angstiger aangelegd dan iemand die emotioneel stabiel is (Canli et al., 2001). Daarnaast voelen deze individuen zich sneller geïrriteerd, nerveus, bezorgd en gespannen (American Psychiatric Association, 2000; Kendler et al., 2004). Tevens blijken neurotische en introverte personen meer moeite te hebben met de regulatie van stress (Muris, Meesters, & Blijlevens, 2007). Gevoelens van stress staan op hun beurt weer in verband met de ontwikkeling van een depressie (Jylha et al., 2009; Tyrka et al., 2008).

De karakteristieken van inschikkelijkheid, gewetensvolheid en openheid voor nieuwe ervaringen komen niet overeen met, en zijn soms in tegenstelling tot, de kenmerken van internaliserend probleemgedrag. Openheid voor nieuwe ervaringen heeft geen significant effect, omdat het met name samenhangt met academische vaardigheden (Lamb, Chuang, Wessels, Brober, & Hwang, 2002). Inschikkelijkheid is de factor die motiveert tot positief sociaal gedrag als empathie, coöperatie en bereidwilligheid (Caspi, Roberts, & Shiner, 2005).

Een individu met een mindere mate van gewetensvolheid is minder verantwoordelijk en minder betrouwbaar, zorgeloos en afleidbaar (Caspi et al., 2005). Een lage mate van inschikkelijkheid en gewetensvolheid houdt dan ook eerder verband met externaliserend probleemgedrag.

#### *Persoonlijkheidsfactoren en externaliserend probleemgedrag*

Op basis van het literatuuronderzoek werd een significant negatief effect verwacht van de persoonlijkheidsfactoren emotionele stabiliteit, inschikkelijkheid en gewetensvolheid op externaliserend probleemgedrag. Deze hypothese kan op basis van de verkregen onderzoeksresultaten aangenomen worden. Logischerwijs blijkt het effect van de overkoepelende factor stabiliteit, bestaande uit bovengenoemde drie factoren, eveneens negatief significant te zijn. Niet inschikkelijkheid, zoals werd verwacht, maar emotionele stabiliteit toont zich de sterkste predictor. Een mogelijke verklaring is dat deze twee persoonlijkheidsfactoren overeenkomsten vertonen, waardoor beide sterke voorspellers blijken. Zo is vertrouwen een aspect van inschikkelijkheid. Vertrouwen is vervolgens gerelateerd aan vijandigheid, wat een aspect is van neuroticisme (de tegenpool van emotionele stabiliteit) (Jang et al., 2001; Mervielde, de Clercq, de Fruyt, & van Leeuwen, 2005). Naast vijandigheid, als aspect van neuroticisme, kan de rol van impulsiviteit eveneens het vinden van emotionele stabiliteit als sterkste predictor verklaren. Impulsiviteit is naast vijandigheid een aspect van neuroticisme en direct gerelateerd aan externaliserend probleemgedrag (Cooper et al., 2000; Miller, Lynam, & Leukefeld, 2003).

Er werd een significant positief effect verwacht van de persoonlijkheidsfactoren extraversie en openheid voor nieuwe ervaringen op externaliserend probleemgedrag. De resultaten bevestigen deze hypothese; hoe meer extravert een individu is en hoe meer een individu openstaat voor nieuwe ervaringen, hoe hoger zij scoren op de overkoepelende factor plasticiteit en des te groter de kans is op het ontstaan van externaliserend probleemgedrag. Het positieve effect van extraversie en openheid is niet opmerkelijk, aangezien beiden geassocieerd worden met sensatie zoeken, waar sensatie zoeken op zijn beurt in verband wordt gebracht met externaliserend probleemgedrag (Aluja, García, & García, 2003; García, Aluja, García, & Cuevas, 2005). Daarnaast wordt dominantie gezien als een facet van extraversie (Edens, 2009). Vroeg-adolescenten die hoog scoren op dominantie, vertonen problemen in de regulatie van emoties en gedrag (Dolan & Blackburn, 2005; Prinzie et al., 2004), wat hen kwetsbaar maakt voor het ontwikkelen van externaliserend probleemgedrag (Eisenberg et al., 2001; Silk, Steinberg, & Morris, 2003).

### *Onverklaarde variantie*

De totaal verklaarde variantie van de vier uitgevoerde analyses bedraagt 74.1%. Andere, dan de reeds onderzochte, variabelen blijken dan ook eveneens het ontstaan van probleemgedrag te beïnvloeden. Tijdens de vroege adolescentie oefenen leeftijdsgenoten, tezamen met opvoeders, de belangrijkste sociale invloed uit (Cook, Buehler, & Henson, 2009). Zij kunnen fungeren als risico-, dan wel als beschermende factor in de ontwikkeling van probleemgedrag (Buysse, 1997). Ook siblingrelaties blijken van invloed (Bullock & Dishion, 2002), evenals ecologische factoren als armoede, stressvolle levensgebeurtenissen en negatieve ouder-adolescent interacties (Miller-Lewis et al., 2006; Prelow, Bowman, & Weaver, 2006). Tevens kunnen biologische factoren, bijvoorbeeld het geslacht van de adolescent (Calvete & Cardeñoso, 2005), mogelijk een deel van de onverklaarde variantie verklaren.

### *Beperkingen en sterke punten*

De belangrijkste beperking van dit onderzoek is het feit dat er enkel middels zelfrapportage informatie is ingewonnen. Op het gebied van probleemgedrag blijkt zelfrapportage echter wel de meest betrouwbare methode, aangezien ouders het probleemgedrag van de vroeg-adolescent met het oog op de sociale wenselijkheid veelal onderbeoordelen (De Los Reyes & Kazdin, 2005). Leerkrachtrapportage zou als aanvullende inzichtgevende bron ingezet kunnen worden (Gaertner et al., 2009). Ondanks de beperkingen blijkt het onderzoek voldoende betrouwbaar en gezien de omvang van de steekproef kunnen er gegeneraliseerde uitspraken gedaan worden waar het gaat om het effect van opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren op probleemgedrag bij vroeg-adolescenten.

### *Maatschappelijke relevantie en ethische verantwoording*

De maatschappelijke relevantie van het onderzoek betreft het kennis vergaren omtrent beschermende en risicofactoren van internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Inzichten in de predictoren die hierbij een rol spelen zijn van belang in de klinische praktijk om een optimale hulpverlening te kunnen bieden, voornamelijk met het oog op de ontwikkeling van effectieve en gerichte preventieprogramma's (Tackett, 2006).

Het onderzoek is ethisch verantwoord uitgevoerd. De onderzoekers hebben uitleg gegeven betreffende het doel van het onderzoek zonder valse voorwendselen van zaken. Daarnaast hebben de respondenten de vragenlijsten vrijwillig ingevuld. Aangezien de onderzoeksgroep minderjarig is, is er tevens passieve toestemming gevraagd van de

opvoeders. Tot slot zijn de gegevens anoniem verwerkt en zullen de respondenten geen nadelige effecten ondervinden van deelname aan het onderzoek.

#### *Aanbevelingen voor vervolgonderzoek*

Hoewel de persoonlijkheidsfactoren doorgaans als stabiele factoren worden beschouwd, zijn er ook onderzoeken die een wisselwerking tussen de factoren en probleemgedrag suggereren (Roberts, Caspi, & Moffit, 2003). Internaliserend probleemgedrag kan bijvoorbeeld leiden tot het vermijden van openbare plekken, hetgeen leidt tot het versterken van probleemgedrag en de verdieping van introverte en neurotische karakteristieken. Naar deze wisselwerking kan nog aanvullend onderzoek worden verricht (Klimstra, Akse, Raaijmakers, & Meeus, 2010). Evenals naar de wisselwerking tussen opvoedingsgedrag en probleemgedrag, respectievelijk opvoedingsgedrag en persoonlijkheidsfactoren, waarbij reeds uitgevoerde onderzoeken eveneens op interactie-effecten wijzen (Prinzle et al., 2004).

Daarnaast is het aan te bevelen om longitudinale effecten te bestuderen, waardoor de ontwikkeling van onderzochte variabelen in kaart kan worden gebracht, zeker waar het gaat om het verband met internaliserend probleemgedrag. Dit aangezien hier, in vergelijking tot externaliserend probleemgedrag, tot op heden minder onderzoeks aandacht voor is geweest (Soerander & Helstela, 2005). Het uitgevoerde onderzoek kan hierbij als een zeer gedegen basis fungeren en biedt volop interessante inzichten en aanknopingspunten; ook waar het gaat om mogelijk andere variabelen dan de reeds onderzochte, die van invloed kunnen zijn op probleemgedrag.

### Referentielijst

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Aken, C. van, Junger, M., Verhoeven, M., Aken, M. A. G. van, Deković, M., & Denissen, J. J. A. (2007). Parental personality, parenting and toddlers' externalizing behaviours. *European Journal of Personality*, *21*, 993-1015.
- Aluja, A., García, O., & García, L. F. (2003). Relationships among extraversion, openness to experience, and sensation seeking. *Personality and Individual Differences*, *35*, 671-680.
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and statistic manual of mental disorders (4th ed.)*. Washington, DC: Author.
- Bayer, J. K., Sanson, A. V., & Hemphill, S. A. (2006). Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *27*, 542-559.
- Beyers, J. M., Bates, J. E., Pettit, G. S., & Dodge, K. A. (2003). Neighborhood structure, parenting processes, and the development of youths' externalizing behaviors: A multilevel analysis. *American Journal of Community Psychology*, *31*, 35-53.
- Biederman, J., Hirshfeld-Becker, D. R., Rosenbaum, J. F., Hérot, C., Friedman, D., Snidman, N., ... Faraone, S. V. (2001). Further evidence of association between behavioral inhibition and social anxiety in children. *American Journal of Psychiatry*, *158*, 1673-1679.
- Bienvenu, O. J., Samuels, J. F., Costa, P. T., Reti, I. M., Eaton, W. W., & Nestadt, G. (2004). Anxiety and depressive disorders and the five-factor model of personality: A higher- and lower-order personality trait investigation in a community sample. *Depression and Anxiety*, *20*, 92-97.
- Brown, B. B., Mounts, N., Lamborn, S. D., & Steinberg, L. (1993). Parenting practices and peer group affiliation in adolescence. *Child Development*, *64*, 467-482.
- Bullock, B. M., & Dishion, T. J. (2002). Sibling collusion and problem behavior in early adolescence: Toward a process model for family mutuality. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *30*, 143-153.
- Buyse, W. H. (1997). Behaviour problems and relationships with family and peers during adolescence. *Journal of Adolescence*, *20*, 645-659.
- Calvete, E., & Cardeñoso, O. (2005). Gender differences in cognitive vulnerability to depression and behavior problems in adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *33*, 179-192.

- Canli, T., Zhao, Z., Desmond, J. E., Kang, E., Gross, J., & Gabrieli, J. D. (2001). An fMRI study of personality influences on brain reactivity to emotional stimuli. *Behavioral Neuroscience, 115*, 33-42.
- Caspi, A., Roberts, B. W., & Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology, 56*, 453-484.
- Church, A. T. (2000). Culture and personality: Toward an integrated cultural trait psychology. *Journal of Personality, 68*, 651-703.
- Colman, I., Wadsworth, M. E., Croudace, T. J., & Jones, P. B. (2007). Forty-year psychiatric outcomes following assessment for internalizing disorder in adolescence. *American Journal of Psychiatry, 164*, 126-133.
- Conrade, G., & Ho, R. (2001). Differential parenting styles for fathers and mothers: Differential treatment for sons and daughters. *Australian Journal of Psychology, 53*, 29-35.
- Cook, E. C., Buehler, C., & Hensen, R. (2009). Parents and peers as social influences to deter antisocial behavior. *Youth and Adolescence, 38*, 1240-1252.
- Cooper, M. L., Agocha, V. B., & Sheldon, M. S. (2000). A motivational perspective on risky behaviors: The role of personality and affect regulatory processes. *Journal of Personality, 68*, 1059-1088.
- Craske, M. G. (1997). Fear and anxiety in children and adolescents. *Bulletin of the Menninger Clinic, 61*, 4-36.
- Darling, N., Cumsille, P., & Peña-Alampay, L. (2009). Individual and issue-specific differences in parental knowledge and adolescent disclosure in Chile, the Philippines, and the United States. *Journal of Research on Adolescence, 19*, 715-740.
- Deković, M., Buist, K. L., & Reitz, E. (2004). Stability and changes in problem behavior during adolescence: Latent growth analysis. *Journal of Youth and Adolescence, 33*, 1-12.
- De Los Reyes, A., & Kazdin, A. E. (2005). Informant discrepancies in the assessment of childhood psychopathology: A critical review, theoretical framework, and recommendations for further study. *Psychological Bulletin, 131*, 483-509.
- Depue, R. A., & Collins, P. F. (1999). Neurobiology of the structure of personality: Dopamine, facilitation of incentive motivation, and extraversion. *Behavioral and Brain Sciences, 22*, 491-569.
- DeYoung, C. G. (2006). Higher-order factors of the Big Five in a multi-informant sample. *Journal of Personality and Social Psychology, 91*, 1138-1151.

- DeYoung, C. G., Peterson, J. B., & Higgins, D. M. (2002). Higher-order factors of the Big Five predict conformity: Are there neuroses of health? *Personality and Individual Differences, 33*, 533-552.
- DeYoung, C. G., Peterson, J. B., Séguin, J. R., & Tremblay, R. E. (2008). Externalizing behaviour and the higher order factors of the Big Five. *Journal of Abnormal Psychology, 117*, 947-953.
- Digman, J. M. (1997). Higher-order factors of the Big Five. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 1246-1256.
- Eaton, N. R., Krueger, R. F., Johnson, W., McGue, M., & Iacono, W. G. (2009). Parental monitoring, personality, and delinquency: Further support for a reconceptualization of monitoring. *Journal of Research in Personality, 43*, 49-59.
- Edens, J. F. (2009). Interpersonal characteristics of male criminal offenders: Personality, psychopathological, and behavioural correlates. *Psychological Assessment, 21*, 89-98.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Shephard, S. A., Reiser, M., ... Guthrie, I. K. (2001). The relations of regulation and emotionality to children's externalizing and internalizing problem behavior. *Child Development, 72*, 1112-1134.
- Evers, A., Braak, M. S. L., Frima, R. M., & Vliet-Mulder, J. C. van (2009). *COTAN Documentatie*. Amsterdam: Boom test uitgevers.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE Publications.
- Gaertner, A. E., Fite, P. J., & Colder, C. R. (2009). Parenting and friendship quality as predictors of internalizing and externalizing symptoms in early adolescence. *Journal of Child and Family Studies, 19*, 101-108.
- Garnefski, N., Kraaij, V., & Etten, M. van (2005). Specificity of relations between adolescents' cognitive emotion regulation strategies and internalizing and externalizing psychopathology. *Journal of Adolescence, 28*, 619-631.
- Groenendaal, H., & Deković, M. (2000). Risicofactoren voor kwaliteit van de opvoeding. *Pedagogiek, 20*, 3-22.
- Heaven, P. C. L. (1996). Personality and self-reported delinquency: Analysis of the Big Five personality traits. *Personality and Individual Differences, 20*, 47-54.
- Helsen, M., Vollebergh, W., & Meeus, W. (1999). Psychosociale problemen in de adolescentie: De samenhang met hechting aan ouders en vrienden en identiteit. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie en haar grensgebieden, 54*, 256-275.

- Hoeve, M., Dubas, J. S., Eichelsheim, V. I., Laan, P. H. van der, Smeenk, W., & Gerris, J. R. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology, 37*, 749-775.
- Hong, R. Y., Paunonen, S. V., & Slade, H. P. (2008). Big Five personality factors and the prediction of behavior: A multitrait-multimethod approach. *Personality and Individual Differences, 45*, 160-166.
- Hosley, C. A., & Montemayor, R. (1997). Fathers and adolescents. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 162-178). New York: John Wiley.
- James, L. M., & Taylor, J. (2008). Associations between symptoms of borderline personality disorder, externalizing disorders, and suicide-related behaviors. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 30*, 1-9.
- Jang, K. L., Hu, S., Livesley, W. J., Angleitner, A., Riemann, R., Ando, J., ... Hamer, D. H. (2001). The covariance structure of neuroticism and agreeableness: A twin and molecular genetic analysis of the role of the serotonin transporter gene. *Journal of Personality and Social Psychology, 81*, 295-304.
- Jang, K. L., Livesley, W. J., Ando, J., Yamagata, S., Suzuki, A., Angleitner, A., ... Spinath, F. (2006). Behavioral genetics of the higher-order factors of the Big Five. *Personality and Individual Differences, 41*, 261-272.
- Jylha, P., Melartin, T., & Isometsa, E. (2009). Relationships of neuroticism and extraversion with axis I and II comorbidity among patients with DSM-IV major depressive disorder. *Journal of Affective Disorders, 114*, 110-121.
- Karreman, A., Haas, S. de, Tuijl, C. van, Aken, M. A. G. van, & Deković, M. (2010). Relations among temperament, parenting and problem behavior in young children. *Infant Behavior and Development, 33*, 39-49.
- Keijsers, L., & Laird, R. D. (2010). Introduction to special issue. Careful conversations: Adolescents managing their parents' access to information. *Journal of Adolescence, 33*, 255-259.
- Keil, V., & Price, J. M. (2006). Externalizing behavior disorders in child welfare settings: Definition, prevalence, and implications for assessment and treatment. *Children and Youth Services Review, 28*, 761-779.
- Kendler, K., Hettema, J., & Prescott, C. (2004). Genetic and environmental sources of covariation between generalized anxiety disorder and neuroticism. *American Journal of Psychiatry, 161*, 1581-1587.



- Kendler, K. S., Gatz, M., Gardner, C. O., & Pedersen, N. L. (2006). A Swedish national twin study of lifetime major depression. *American Journal of Psychiatry*, *163*, 109-114.
- Kerr, D. C. R., Lopez, N. L., Olson, S. L., & Sameroff, A. J. (2004). Parental discipline and externalizing behavior problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *32*, 369-383.
- Kerr, M., & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, *36*, 366-380.
- Kerr, M., Stattin, H., & Trost, K. (1999). To know you is to trust you: Parents' trust is rooted in child disclosure of information. *Journal of Adolescence*, *22*, 737-752.
- Kievit, T., Tak, J. A., & Bosch, J. D. (2009). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Klimstra, T. A., Akse, J., Hale, W. W., Raaijmakers, Q. A. W., & Meeus, W. H. J. (2010). Longitudinal associations between personality traits and problem behavior symptoms in adolescence. *Journal of Research in Personality*, *44*, 273-284.
- Krueger, R. F., Hicks, B. M., Patrick, C. J., Carlson, S. R., Iacono, W. G., & McGue, M. (2002). Etiologic connections among substance dependence, antisocial behavior, and personality: Modelling the externalizing spectrum. *Journal of Abnormal Psychology*, *111*, 411-424.
- Lahey, B. B., Hulle, C. A. van, D'Onofrio, B. M., Rodgers, J. L., & Waldman, I. D. (2008). Is parental knowledge of their adolescent offspring's whereabouts and peer associations spuriously associated with offspring delinquency? *Journal of Abnormal Child Psychology*, *36*, 807-823.
- Lamb, M. E., Chuang, S. S., Wessels, H., Broberg, A. G., & Hwang, C. P. (2002). Emergence and construct validation of the Big Five factors in early childhood: A longitudinal analysis of their ontogeny in Sweden. *Child Development*, *73*, 1517-1524.
- Lansford, J. E., Criss, M. M., Pettit, G. S., Dodge, K. A., & Bates, J. E. (2003). Friendship quality, peer group affiliation, and peer antisocial behavior as moderators of the link between negative parenting and adolescent externalizing behavior. *Journal of Research on Adolescence*, *13*, 161-184.
- Lenciauskiene, L., & Zaborskis, A. (2008). The effects of family structure, parent-child relationship and parental monitoring on early sexual behaviour among adolescents in nine European countries. *Scandinavian Journal of Public Health*, *36*, 607-618.

- Lewis, C., & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education, 18*, 211-227.
- Loukas, A., Fitzgerald, H. E., Zucker, R. A., & Eye, A. von (2001). Parental alcoholism and co-occurring antisocial behavior: Prospective relationships to externalizing behavior problem in their young sons. *Journal of Abnormal Child Psychology, 29*, 91-106.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1997). Conceptions and correlates of openness to experience. In R. Hogan, J. A. Johnson, & S. R. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 825-847). San Diego, US: Academic Press.
- McKinney, C., & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers. *Journal of Family Issues, 29*, 806-827.
- Mervielde, I., Clercq, B. de, Fruyt, F. de, & Leeuwen, K. van (2005). Temperament, personality, and developmental psychopathology as childhood antecedents of personality disorders. *Journal of Personality Disorders, 19*, 171-201.
- Miller, J. D., Lynam, D., & Leukefeld, C. (2003). Examining antisocial behavior through the lens of the five factor model of personality. *Aggressive Behavior, 29*, 497-514.
- Miller-Lewis, L. R., Baghurst, P. A., Sawyer, M. G., Prior, M. R., Clark, J. J., Arney, F. M., & Carbone, J. A. (2006). Early childhood externalizing behaviour problems: Child, parenting, and family-related predictors over time. *Journal of Abnormal Child Psychology, 34*, 886-901.
- Mrug, S., & Windle, M. (2009). Moderators of negative peer influence on early adolescent externalizing behaviors: Individual behavior, parenting, and school connectedness. *Journal of Early Adolescence, 29*, 518-540.
- Muris, P., Bos, A. E. R., Mayer, B., Verkade, R., Thewissen, V., & Dell'Avvento, V. (2009). Relations among behavioral inhibition, Big Five personality factors, and anxiety disorder symptoms in non-clinical children. *Personality and Individual Differences, 46*, 525-529.
- Muris, P., Meesters, C., & Blijlevens, P. (2007). Self-reported reactive and regulative temperament in early adolescence: Relations to internalizing and externalizing problem behavior and "Big Three" personality factors. *Journal of Adolescence, 30*, 1035-1049.
- Nishikawa, S., Sundbom, E., & Haggloff, B. (2009). Influence of perceived parental rearing on adolescent self-concept and internalizing and externalizing problems in Japan. *Journal of Child and Family Studies, 19*, 57-66.

- Nussbaum, E. M., & Bendixen, L. D. (2003). Approaching and avoiding arguments: The role of epistemological beliefs, need for cognition, and extraverted personality traits. *Contemporary Educational Psychology, 28*, 573-595.
- Oliver, P. H., Wright Guerin, D., & Coffman, J. K. (2009). Big Five parental personality traits, parenting behaviors, and adolescent behavior problems: A mediation model. *Personality and Individual Differences, 47*, 579-587.
- Olson, S. L., Bates, J. E., Sandy, J. M., & Lanthier, R. (2000). Early development precursors of externalizing behavior in middle childhood and adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 28*, 119-133.
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Criss, M. M. (2001). Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development, 72*, 583-598.
- Prelow, H. M., Bowman, M. A., & Weaver, S. R. (2006). Predictors of psychosocial well-being in urban African American and European American Youth: The role of ecological factors. *Journal of Youth and Adolescence, 36*, 543-553.
- Prinz, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Colpin, H. (2003). The additive and interactive effects of parenting and children's personality on externalizing behaviour. *European Journal of Personality, 17*, 95-117.
- Prinz, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Colpin, H. (2004). Parent and child personality characteristics as predictors of negative discipline and externalizing problem behaviour in children. *European Journal of Personality, 18*, 73-102.
- Reitz, E., Deković, M., & Meijer, A. M. (2005). The structure and stability of externalizing and internalizing problem behavior during early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 34*, 577-588.
- Richards, M. H., Miller, B. V., O'Donnell, P. C., Wasserman, M. S., & Colder, C. (2004). Parental monitoring mediates the effect of age and sex on problem behaviors among African American urban young adolescents. *Journal of Youth and Adolescence, 33*, 221-233.
- Roberts, W., Caspi, A., & Moffit, T. E. (2003). Work experiences and personality development in young adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology, 84*, 582-593.

- Robins, R. W., John, O. P., Caspi, A., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1996). Resilient, overcontrolled, and undercontrolled boys: Three replicable personality types. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 157-171.
- Scaramella, L. V., Conger, R. D., & Simons, R. L. (1999). Parental protective influences and gender-specific increases in adolescent internalizing and externalizing problems. *Journal of Research on Adolescence, 9*, 111-141.
- Segarra, P., Ross, S. R., Pastor, M. C., Montañés, S., Poy, R., & Moltó, J. (2007). MMPI-2 predictors of Gray's two-factor reinforcement sensitivity theory. *Personality and Individual Differences, 43*, 437-448.
- Silk, J. S., Steinberg, L., & Morris, A. S. (2003). Adolescents' emotions regulation in daily life: Links to depressive symptoms and problem behavior. *Child Development, 74*, 1869-1880.
- Slobodskaya, H. R. (2007). The associations among the Big Five, behavioural inhibition and behavioural approach systems and child and adolescent adjustment in Russia. *Personality and Individual Differences, 43*, 913-924.
- Soto, C. J., & John, O. P. (2009). Using the California Psychological Inventory to assess the Big Five personality domains: A hierarchical approach. *Journal of Research in Personality, 43*, 25-38.
- Sourander, A., & Helstela, A. (2005). Childhood predictors of externalizing and internalizing problems in adolescence: A prospective follow-up study from age 8 to 16. *European Child and Adolescent Psychiatry, 14*, 415-423.
- Stattin, H., & Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development, 71*, 1072-1085.
- Tackett, J. L. (2006). Evaluating models of the personality-psychopathology relationship in children and adolescents. *Clinical Psychology Review, 26*, 584-599.
- Tyrka, A. R., Wier, L. M., Price, L. H., Rikhye, K., Ross, N. S., ... Carpenter, L.L. (2008). Cortisol and ACTH responses to the Dex/CRH Test: Influence of temperament. *Hormones and Behavior, 53*, 518-525.
- Vander Valk, I., Spruijt, E., Goede, M. de, Maas, C., & Meeus, W. (2005). Family structure and problem behavior of adolescents and young adults: A growth curve study. *Journal of Youth and Adolescence, 34*, 533-546.
- Verhulst, F. C., & Ende, J. van der (1992). Agreement between parents' and adolescents' self-reports of problem behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 33*, 1011-1023.

- Verhulst, F. C., Ende, J. van der, & Koot, H. M. (1997). *Handleiding voor de Youth Self-Report (YSR)*. Rotterdam: Afdeling Kinder- en jeugdpsychiatrie, Sophia Kinderziekenhuis/Academisch Ziekenhuis Rotterdam/Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Vermulst, A. A., & Gerris, J. R. M. (2005). *QBF: Quick Big Five persoonlijkheidstest handleiding (Quick Big Five personality test manual)*. Leeuwarden: LDC Publications.
- Williams, L. R., Degnan, K. A., Perez-Edgar, K. E., Henderson, H. A., Rubin, K. H., Pine, D. S., ... Fox, N. A. (2009). Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *37*, 1063-1075.
- Wissink, I. B., Deković, M., & Meijer, A. M. (2004). *Parents Behavior Questionnaire*. Unpublished manuscript, University of Utrecht.
- Wissink, I. B., Deković, M., & Meijer, A. M. (2006). Differences and similarities in parenting behavior across ethnic groups: Adolescents' perspective. In M. Deković, T. Pels, & S. Model (Eds.), *Unity and diversity in child rearing: Family life in a multicultural society* (pp. 245-278). Ceredigion, UK: The Edwin Mellen Press.